

Oproep gedeelde verantwoordelijkheid en de ideale wereld

Samen zorgen in de residentiële jeugdhulp

1. Visie & doelstelling

De jeugdhulp moet maximaal kansen creëren voor de kinderen en jongeren die om welke reden dan ook extra ondersteuning nodig hebben. In de residentiële jeugdhulp zien we bij een groep kinderen en jongeren dat ons dat niet genoeg lukt en dat organisaties afhaken omdat ze de extra/nodige ondersteuning niet kunnen bieden. Kinderen en jongeren worden dan doorverwezen naar een andere vorm van aanbod waarvan gehoopt wordt dat zij wel een passend antwoord zullen kunnen bieden. De ambitie is meestal nobel: een nieuwe plaats, met nieuwe kansen. Maar even goed zien we na korte tijd opnieuw dezelfde patronen ontstaan, waarbij de hulpverlening opnieuw in 'crisismodus' opereert en de volgende zoektocht naar een volgende verblijfplek zich nog moeilijker aankondigt dan de vorige.

Deze doorverwijzingen zijn vaak een zoektocht naar meer gespecialiseerde en ingrijpende hulp, waarbij de aanpak vanuit verschillende sectoren wordt ingezet. Onder andere door de schakels en breuken in trajecten, leiden dit soort escalaties naar meer gespecialiseerde hulp niet altijd tot de meest gepaste ondersteuning voor de betrokken jongeren. Het zorgt er ook voor dat jongeren en gezinnen het overzicht op hun traject kwijt raken, en er onvoldoende sprake is van relationele continuïteit.

Specifiek die dynamiek van escalaties in de hulpverlening willen we doorbreken in dit project, door anders te kijken hoe we ondersteuning het best organiseren en door proactief en beter samen te werken tussen alle expertises die een meerwaarde kunnen bieden. We weten dat een gedeelde aanpak die staat voor 'samen zorgen', gericht op de toekomst, vroeg in trajecten, een verschil kan maken voor kinderen, jongeren én organisaties. In het kader van deze oproep gaan we samen in partnerschap op zoek hoe we dit kunnen vormgeven, en welke veranderingen aan de jeugdhulp we daarvoor moeten doorvoeren.

Daarbij vertrekken we van een oprechte bezorgdheid over de kinderen en jongeren die in de residentiële jeugdhulp opgroeien. We weten dat schakels van thuis naar zo'n setting ingrijpend kunnen zijn voor de betrokken kinderen en jongeren, maar ook de schakels van de ene naar de andere voorziening zijn ingrijpende momenten in het leven van kinderen en jongeren. Dit zijn altijd momenten die als een (bijkomende) afwijzing ervaren kunnen worden en daarom een risico inhouden voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren.

We dragen met alle partners in de jeugdhulp samen de verantwoordelijkheid om dergelijke ingrijpende ervaringen in trajecten te vermijden, en anders met de nodige zorg voor te bereiden/op te volgen zodat dit voor kinderen en jongeren minder ingrijpend wordt. Meer eigenaarschap van kinderen, jongeren en hun ouders over hun trajecten is daarvoor een essentiële voorwaarde, net als aansluiting zoeken bij andere levensdomeinen van kinderen en jongeren zodat ze ook vanuit een voorziening zo normaal mogelijk kunnen opgroeien. Met een gedeelde aanpak tussen jeugdhulpaanbieders en actoren die actief zijn in die andere levensdomeinen kunnen we meer continuïteit, perspectief en ontwikkelingskansen bieden.

Daarvoor moeten we in het bijzonder aandacht hebben voor de contexten van kinderen en jongeren, en meer nog dan vandaag inzetten op het versterken van de netwerkfiguren van kinderen en jongeren in de residentiële jeugdhulp. De link met de eigen context is in vele gevallen een extra uitdaging. Toch zal een traject maar standhouden als er ingezet wordt op een gezonde en duurzame relatie met ouders, vertrouwenspersonen en steunfiguren. Een begeleiding kan op lange termijn enkel werken indien we erin slagen om samen met de jongere relaties en een eigen netwerk op te bouwen.

Daarnaast is de gedeelde aanpak tussen jeugdhulpaanbieders met verschillende expertises belangrijk. Kinderen en jongeren opvangen in een leefgroep is een moeilijke job die veel vraagt van de mensen die van hun bijzondere leefplek een zo normaal mogelijke, warme en veilige plek willen maken. Het is net die zoektocht die we met deze oproep willen versterken en ondersteunen. De vraag naar een gedeelde aanpak betekent niet dat we van 1 hulpverlener een superman/vrouw willen maken, maar wel dat de verschillende expertises beter samen werken. Want alleen kan je niet aan de vaak complexe noden van kinderen en jongeren die (tijdelijk) niet thuis kunnen verblijven, tegemoet komen. Dat is normaal en net daarom bestaan er ook andere expertises.

Kinderen en jongeren met een andere of complexe(re) zorgnood zijn tegelijkertijd de kinderen en jongeren waar residentiële settings al eens het gevoel hebben vast te lopen in de begeleiding. Op dat moment lijkt hun aanbod niet het meeste gepaste antwoord. Gezien de verschillende specifieke extra noden, is het ook logisch dat sommige situaties de setting overstijgen. We willen als jeugdhulp wel vermijden dat kinderen en jongeren daardoor de indruk krijgen dat ze “niet passen”. De jeugdhulp kent zijn eigen structuren, systemen en regelgeving, en schakelen naar andere settings geeft onbedoeld ook de boodschap aan kinderen en jongeren dat zij degenen zijn die zich moeten aanpassen aan die structuren en systemen. Vanuit het perspectief van kinderen en jongeren moeten we die logica in vraag stellen.

Dat betekent voor alle duidelijkheid niet dat schakels nooit mogelijk zouden zijn. Uiteraard moeten we samen met gezinnen op zoek gaan naar de meest gepaste plek voor kinderen en jongeren om op te groeien, maar gezien de diversiteit aan vragen van kinderen en jongeren is het tegelijkertijd een illusie dat we voor elke jongere zo’n plek hebben, en moeten we die ook op maat, in een traject, proberen te creëren. Tevens moet die zoektocht naar het beste traject voor kinderen en jongeren ook gepaard gaan met kwaliteitsvolle diagnostiek. Dit moet het mogelijk maken om proactief blokkades in ontwikkelingstrajecten op te sporen en samen met kinderen en jongeren en partners aanpassingen aan hulpverleningstrajecten, met zo weinig mogelijk breuken, te indiceren.

Kinderen en jongeren wiens trajecten vastlopen, zijn immers vaak de eerste voor wie naar een andere, en meestal meer intensieve, setting gezocht wordt; degene waarvoor schakelen naar een andere leefplek als oplossing naar voor geschoven worden, terwijl we weten dat net deze schakels tegelijkertijd opnieuw risico’s inhouden voor hun ontwikkeling. In de zoektocht naar een gepaste plek, zien we zo escalaties van hulpverlening ontstaan: van de ene leefgroep naar een andere ‘meer gepaste’ leefgroep, naar een MFC, naar de GI, naar een GES+-unit of beveiligend verblijf, naar de psychiatrie,... Hoewel ze vertrekken van de

bedoeling om een betere plek te vinden voor de betrokken jongeren, tonen die escalaties van hulpverlening ook onze eigen onmacht om kinderen en jongeren ontwikkelingskansen te geven in de initiële setting. In dit soort escalaties lijkt samenwerking eerder een seriële verantwoordelijkheid: we zoeken pas partners op het punt dat we het gevoel hebben zelf niet meer te kunnen instaan voor de gepaste antwoorden, en bij wijze van spreken een kind of jongere proberen te “verkopen” aan een andere setting. In plaats daarvan willen met dit project zorgen dat we meer proactief partners zoeken om expertise te “verknopen” met de initiële setting zodat kinderen en jongeren zich daar verder kunnen ontwikkelen zonder breuken in het traject, en met meer garanties voor relationele continuïteit.

We staan dus voor de opdracht om het gevoel dat we vastlopen op een groep kinderen en jongeren, om te buigen in de gedeelde uitdaging om dat toch te doen lukken, in samenwerking met kinderen, jongeren, hun netwerk, andere partners en de overheid. De goede initiatieven, op alle niveaus, om trajecten op maat te bouwen, hebben voorlopig niet genoeg effect en daarom gaan we in het kader van deze oproep de komende jaren een tandje bijsteken en daar samen verder aan werken.

Inzetten op gedeelde verantwoordelijkheid moet leiden tot het bieden van meer ontwikkelingskansen voor kinderen en jongeren in de residentiële jeugdhulp. Dit neemt niet weg dat samenwerking niet gemakkelijk is. Ook dat is een uitdaging waar we samen voor staan. We kunnen echter leren van de verschillende pogingen om intersectoraal samen te werken – zowel de geslaagde als de minder geslaagde initiatieven – en daar verder op bouwen. In het kader van deze oproep schuiven we dan ook volgende inhoudelijke principes voor functionele samenwerking naar voor:

- Regie bij kinderen, jongeren en hun ouders: Samenwerking vanuit verschillende expertises werkt het best wanneer trajecten vertrekken vanuit de minderjarige en zijn/haar gezin, onder hun regie. De blik op een traject op maat in functie van een perspectief ná de jeugdhulp en maximale kansen op verbinding met het normale leven, moet het uitgangspunt zijn bij gedeelde verantwoordelijkheid zodat trajecten beter aansluiten op de ondersteuningsnaden van kinderen en hun ouders. We moeten er voor zorgen dat gezinnen voldoende ondersteund zijn om die regie zo veel mogelijk op te nemen, onder andere door trajectbegeleiding te voorzien en door het recht op een vertrouwenspersoon te versterken.
- Gedeelde ambitie: Een gedeelde aanpak veronderstelt een duidelijke en gedeelde doelstelling die het gezamenlijk handelen richting geeft en ook de basis vormt om continu te leren en te verbeteren. Hetzelfde geldt voor een gedeelde visie en taal die het samenwerken faciliteren
- Handelingsruimte op elk niveau: Samenwerken moet gebeuren op het ‘juiste’ niveau. Intersectorale samenwerking heeft structureel overleg nodig om af te stemmen over de gedeelde doelstelling en visie, maar belangrijker nog is dat dit zich ook vertaalt in effectief samenwerken op casusniveau en voldoende handelings- en beslissingsruimte voor begeleiders die dagelijks met de gezinnen werken. Initiatieven om samen te werken lukken ook vooral wanneer alle lagen van de organisatie (bv zowel een lid van de raad van bestuur als een opvoeder) doordrongen zijn van de gedeelde visie.

- Respect voor ieders expertise: Een andere noodzakelijke voorwaarde voor gedeelde verantwoordelijkheid is dat er wederzijds respect is voor elkaars expertise. Elke expertise, ook niet-professionele, heeft waarde in het vormgeven van trajecten. Specialismen zijn belangrijk en kunnen elkaar versterken. Coördinatie tussen die expertises en trajectbegeleiding zijn wel belangrijk zodat kinderen, jongeren en hun ouders het overzicht over hun hulpverleningstraject behouden.
- Proces van netwerking: Daarnaast leren we uit eerdere ervaringen met intersectorale samenwerking dat dit tijd vraagt. Het kost tijd en energie om elkaar en elkaars expertise te leren kennen, om duidelijk te krijgen wat je van elkaar mag verwachten, en om samen antwoorden te vinden op meningsverschillen. Netwerkontwikkeling loopt beter wanneer dit ondersteund wordt, of wanneer dit vertrekt van partners die elkaar al (deels) kennen.
- Lerende cultuur – kritische zelfreflectie: Een laatste belangrijke voorwaarde om gedeelde trajecten te lopen is het durven in vraag stellen waarom bepaalde dingen “niet kunnen” en toegeven dat het alleen niet altijd lukt. Hulp vragen en andere perspectieven toelaten veronderstelt een bepaalde kwetsbaarheid en is een moedige keuze. We weten dat dat niet eenvoudig is, niet als mens en niet als professional, maar wel broodnodig om proactief anderen te betrekken en van elkaar te leren.

Vanuit deze visie op gedeelde verantwoordelijkheid en functionele samenwerking concretiseren we dit project verder in 3 gelijktijdige bewegingen.

2. Drie gelijktijdige bewegingen

Alle jongeren hebben het recht om zich, ook in residentiële jeugdzorg, ten volle te kunnen ontwikkelen, en wanneer dit onvoldoende lukt, moeten we hier een aangepast antwoord kunnen op bieden. Dat antwoord vertrekt van een gedeelde zoektocht samen met de minderjarige en zijn/haar netwerk, naar wat de ontwikkeling blokkeert zodat er proactief kan bijgeschakeld worden vanuit de nodige extra expertises. In het traject wordt ook systematisch geëvalueerd wat de impact is van deze schakeling op de ontwikkeling van de minderjarige, om indien nodig snel te kunnen bijsturen, of terugschakelen.

We zetten op korte termijn (2021-2023) stappen in de goede richting:

- Alle residentiële voorzieningen reflecteren over wat zij nodig hebben om de kinderen en jongeren die hun normale werking uitdagen, niet los te laten. Dit denkproces leidt tot leeracties die specifiek zijn voor de voorziening. De voorzieningen delen hun leerervaringen in een regionaal netwerk.
- In twee deelregio's creëren we de 'ideale wereld' voor een jeugdhulp die vertrekt van gedeelde verantwoordelijkheid voor alle kinderen en jongeren die tijdelijk niet thuis kunnen verblijven.
- We werken de drempels om functioneel op casusniveau samen te werken met andere (jeugdhulp)partners weg.

We gaan hiervoor samen – administratie & werkveld – een engagement aan. Doorheen het proces nemen we stelselmatig alle professionals hierin mee en krijgen we zicht op de organisatorische randvoorwaarden om de doelstelling op langere termijn te realiseren voor de volledige jeugdhulp.

In wat volgt beschrijven we de 3 elementen van deze oproep meer in detail. Daarnaast zit er ook een verduidelikend kader in bijlage bij deze tekst. Deze oproep raakt veel partners in de ruimere jeugdhulp, en linkt aan verschillende andere – eveneens belangrijke – ontwikkelingen. Dit wordt geduid in de bijlage bij deze tekst.

2.1 Lerende netwerken

Om de ontwikkeling van kinderen en jongeren in de residentiële zorg beter op te volgen, hebben we elk een verschillende rol te spelen. Samen dragen we verantwoordelijkheid voor die trajecten, maar we dragen ook elk verantwoordelijkheid om onze eigen werking zo te organiseren dat we ons bewust zijn van de grenzen van onze expertise en hoe we daar mee omgaan.

2.1.1 Omschrijving

Met deze oproep vragen we aan elke residentiële voorziening om zich af te vragen wanneer de organisatie botst op de eigen grenzen, wat de kinderen en jongeren nodig hebben om zich goed te voelen in de setting en terug ten volle te ontwikkelen, en hoe je dat als organisatie kan realiseren, met zorg voor het personeel.

Deze oefening moet elke organisatie voor zichzelf maken en kan tot heel verschillende acties leiden, afhankelijk van de individuele situatie waarin een organisatie zich bevindt.

Tegelijkertijd willen we die oefening ook samen maken in een lerend netwerk. Omdat het antwoord ook in samenwerking ligt. We willen leren, van elkaar, maar elkaar ook uitdagen om verder te denken en te blijven groeien zodat alle voorzieningen samen steeds meer gaan werken volgens de visie en bedoeling die in deze oproep geschetst wordt. Dat leren van elkaar is niet beperkt tot de residentiële voorzieningen. Ook andere organisaties, met expertise in meer laagdrempelige hulp, het ondersteunen van andere levensdomeinen of het faciliteren van trajecten, dragen bij tot het implementeren van de juiste leeracties.

2.1.2 Concreet

De overheid stelt een procesondersteuner ter beschikking om deze oefening te initiëren. We vragen aan elke regio om afspraken te maken over het verloop van deze oefening, rekening houdende met de bestaande regionale dynamieken. Waar we kunnen, bouwen we verder op andere initiatieven met dezelfde bedoeling.

We vragen om uiterlijk op 17 september 2021 te rapporteren hoe deze oefening vorm zal krijgen in de regio met vermelding van:

- De betrokken partners in het lerend netwerk
- Aanspreekpunt voor de overheid dat instaat voor rapportage over de voortgang van het lerend netwerk
- De manier waarop de partners in het lerend netwerk:
 - Ten op zichte van elkaar transparant zijn over de geplande leeracties
 - De reflectie-oefening warmhouden en aanzwengelen
 - De administratieve drempels verzamelen en signaleren
 - De effecten monitoren

Deze informatie wordt via mail bezorgd aan idealewereld@opgroeien.be.

Ten laatste in het najaar van 2021 wordt in het lerend netwerk een 1^e keer concreet uitgewisseld over de ondernomen leeracties.

2.2 Ideale wereld

In twee deelregio's gaan we een stap verder en koppelen de partners het reflectieproces ook aan het ontwikkelen van een andere organisatie van de hulpverlening. We creëren de 'ideale wereld' voor een jeugdhulp die vertrekt van gedeelde verantwoordelijkheid voor alle kinderen en jongeren die tijdelijk niet thuis kunnen verblijven.

2.2.1 Omschrijving

De ideale wereld vertrekt van de vaststelling dat een aantal jongeren zich niet ten volle kunnen ontwikkelen, ondanks de betrokkenheid van de jeugdhulp. In de ideale wereld doorbreken we de dynamiek van escalaties naar steeds meer gespecialiseerde en ingrijpende hulp door de gezamenlijke aanpak vroeger en op maat in trajecten inbrengen. Dit vereist een andere hulpverleningsorganisatie en een netwerkaanpak die het huidige doorverwijsmodel doorbreekt.

Het netwerk verzamelt verschillende expertises, die flexibel ingezet moeten kunnen worden in trajecten. We denken minimaal aan expertises met betrekking tot leefgroepwerking, gedragsproblemen, handicap, geestelijke gezondheid, context versterken, pleegzorg, ontwikkelingsnoden, agressiehantering, kracht- en oplossingsgericht werken, trajectbegeleiding, maatschappelijke noodzaak en verontrusting, trauma, casemanagement, diagnostiek, overlegtafels, alternatieve leertrajecten en dagbesteding. Evengoed verzamelt het netwerk ook ervaringsexpertise en expertise die gelinkt is aan de verschillende levensdomeinen van kinderen en jongeren. Deze expertises zijn absoluut noodzakelijk om aan kinderen, jongeren en hun ouders een perspectief te geven tijdens en na het verblijf in de jeugdhulp, cf. onderwijs, vrije tijd, sociale netwerken, verbinding & zingeving.

De netwerkpartners engageren zich om hun aanpak en aanbod te herdenken vanuit de ontwikkelingsnoden van de kinderen en jongeren die ze begeleiden. Ze zoeken samen naar wat het voor hen betekent om kinderen en jongeren niet los te laten en terug kansen te geven, en welke ondersteuning ze daar van elkaar en van de overheid voor nodig hebben. Ze bouwen verder op eerdere ervaringen met samenwerking in de regio en bestaande goede praktijken.

De partners worden in dit proces begeleid door een onafhankelijke procesbegeleider, die als opdracht heeft om het leerproces te stimuleren vanuit de evenwaardigheid van de partners. De procesbegeleider houdt de visie van deze oproep en de principes van samenwerking goed in beeld zodat de operationalisering van de ideale werelden daar dicht bij aansluit.

Om stappen vooruit te kunnen zetten in de ideale wereld, zullen de huidige (sectorale) kaders niet voldoende antwoorden kunnen bieden. Het is expliciet de opdracht van het netwerk om de beperkingen van het huidige kader te benoemen en te signaleren, zodat het kader verduidelijkt en/of bijgestuurd kan worden.

2.2.2 Werkingsgebied en budget

We situeren de ideale wereld op het niveau van een werkingsgebied van een samenwerkingsverband 1G1P. Er zijn dus 16 mogelijke regio's om de ideale wereld uit te bouwen.

We selecteren op basis van de aanvragen twee netwerken, die elk een budget van 325.000 euro ter beschikking krijgen waarmee het de netwerkvorming kan faciliteren in een regelluw kader (incl. de procesbegeleiding). Het budget kan ook aangewend worden om innovatieve hulpverleningsvormen te ontwikkelen op het kruispunt van voorzieningen en sectoren, en zo tegemoet te komen aan bepaalde tekorten die men ervaart om gedeelde verantwoordelijkheid op het terrein te realiseren.

Het budget op zichzelf is een onvoldoende voorwaarde om de ideale wereld te creëren. Het extra budget en de procesondersteuning zijn er vooral op gericht om het "anders samenwerken" te faciliteren. Het reguliere aanbod van ondersteuning en dienstverlening moet zich mee oriënteren op deze opdracht. Het is niet de bedoeling dat het netwerk zich richt op een aparte doelgroep – het is een illusie dat we die kunnen afbakenen – maar wel dat de partners zich in hun volledige werking anders tot elkaar gaan verhouden – lerende vanuit de breuken in trajecten van sommige jongeren. Het zijn die trajecten waarin we vroeger – met name bij de eerste signalen van blokkerende ontwikkeling, vaak op de scharnierleeftijd van 10-14 jaar – andere (samen)werkingen willen opzetten, vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid in een netwerk. Zo proberen we doorverwijzingen en tegenindicaties te vervangen door het centraal zetten van de ontwikkelingsnoden van kinderen en jongeren en expertise te verknopen om hieraan tegemoet te komen. De ervaringen uit die trajecten leiden dus *niet* tot een apart circuit voor een specifieke doelgroep, maar tot een alternatief integraal organisatiemodel voor de jeugdhulp.

2.2.3 Timing, aanvraag en selectie

We vragen aan alle partners met goesting om de ideale wereld uit te werken om uiterlijk op 15 april 2021 hun engagement kenbaar te maken.

Stap 1 - kandidaatstelling

Kandidaturen worden via mail bezorgd aan idealewereld@opgroeien.be.

- Deadline: 15/4/2021
- De mail bevat:
 - Een overzicht van de partners die zich samen kandidaat stellen
 - Het werkingsgebied waar de kandidaten de ideale wereld willen organiseren
 - De namen en contactgegevens (email & telefoon) van de personen die het netwerk zullen vertegenwoordigen op het selectiegesprek met de overheid

Stap 2 - selectiegesprek

Met alle kandidaten zal een gesprek gepland worden. Tijdens het gesprek met de kandidaten zal gepeild worden naar:

- Zelfevaluatie van de partners in het werkingsgebied over de mate van gedeelde verantwoordelijkheid van de regio volgens de visie en de inhoudelijke principes, zoals

eerder in deze oproep uiteengezet. In de zelfevaluatie is er in het bijzonder aandacht voor:

- Eerdere positieve en negatieve ervaringen met intersectorale samenwerking tussen de betrokken partners en de lessen die men daar uit trekt voor de ideale wereld
- Eventuele bestaande initiatieven in het werkingsgebied die vertrekken van dezelfde bedoeling als deze oproep en hoe die concreet vorm krijgen
- Eerste (wilde) ideeën om de ideale wereld te organiseren vanuit de visie en bedoeling zoals geschetst in deze oproep, incl. de mogelijke invulling van het budget, met in het bijzonder aandacht voor:
 - De manier waarop kinderen, jongeren en gezinnen de regie krijgen/houden over hun hulpverleningstraject
 - De positionering van het diagnostisch aanbod of de ideeën hieromtrent
 - De link/blik naar de diensten buiten de jeugdhulp die kunnen bijdragen in het vormgeven van ontwikkelingstrajecten van kinderen en jongeren in de residentiële jeugdhulp

De selectie uit de kandidaten zal gebeuren op basis van volgende wegingscriteria:

- De mate waarin een breed, multidisciplinair en performant partnerschap kan gevormd worden, en waarbij zoveel mogelijk partners met een residentiële component in hun werking zich engageren (10 op 60 punten)
- De doorleefdheid van de visie in relatie tot de inhoudelijke principes, zoals eerder in deze nota uiteengezet (10 op 60 punten)
- De spreiding van vernieuwende initiatieven over Vlaanderen (10 op 60 punten)
- Mate waarin het diagnostisch aanbod geïntegreerd wordt (10 op 60 punten)
- Mate waarin kinderen, jongeren en gezinnen de regie krijgen/houden over hun hulpverleningstraject (10 op 60 punten)
- Mate waarin partners buiten de jeugdhulp die kunnen bijdragen in het vormgeven van ontwikkelingstrajecten van kinderen en jongeren in de residentiële jeugdhulp, betrokken worden (10 op 60 punten)

Deze gesprekken zullen doorgaan in de week van 26 april en van 3 mei 2021. We vragen om een korte presentatie voor te bereiden van max. 15 minuten, en (het ontwerp van) die presentatie ook vijf werkdagen voor het gesprek te bezorgen via mail.

Het gesprek duurt maximaal anderhalf uur, start met de presentatie en zal vervolgens semi-gestructureerd verlopen volgens de inhoudelijke elementen die hierboven zijn opgesomd.

De gesprekken worden opgenomen, en er zal een verslag gemaakt worden van deze gesprekken.

De verslagen zullen de basis zijn voor de selectie. Er wordt geen rekening gehouden met andere documenten of teksten die de partners aanleveren. De deelnemers aan het gesprek krijgen na het gesprek en voorafgaand aan de selectie wel de mogelijkheid om opmerkingen te maken over de formulering van het verslag.

Indien twee samenwerkingsverbanden uit één bepaalde provincie als best worden gerangschikt, dan zullen we het best scorende initiatief uit die provincie selecteren en het hoogst gerangschikte initiatief uit de volgende provincie.

Stap 3 – Verdere inhoudelijke uitwerking

De geselecteerde regio's krijgen vanaf juni extra ondersteuning om hun voorbereiding te maken, en hun plannen verder te concretiseren.

Stap 4 – Effectieve opstart en wetenschappelijke opvolging

Vanaf 1 september 2021 kunnen de geselecteerde initiatieven een beroep doen op de bijkomende middelen.

In het najaar 2021 voorzien we ook in wetenschappelijk actie-onderzoek om het effect van deze aanpak op de ontwikkeling van kinderen en jongeren en de betrokken organisaties in het werkingsgebied te monitoren.

Deze aanpak met selectiegesprekken wijkt af van andere oproepen, maar toont vooral dat we deze oproep in dialoog willen vormgeven. Deze gesprekken zijn aldus de eerste stap in het partnerschap dat we tussen de partners van de ideale wereld, de procesondersteuner(s) en de overheid aangaan.

2.3 Administratieve drempels

We werken de drempels om functioneel op casusniveau samen te werken met andere (jeugdhulp)partners weg. De complexiteit van de jeugdhulp wordt vaak als reden naar voor geschoven voor het moeilijk samenwerken tussen partners. Dit moeten we als overheid aanpakken zodat we samen met de initiatiefnemers betere hulpverlening kunnen realiseren. Gelijklopend met de inhoudelijke oefeningen in de regio's bekijken we dus administratief en intersectoraal welke regels we kunnen bijstellen om samenwerking te faciliteren. Waar mogelijk zullen we dus vereenvoudigingen doorvoeren. Even goed merken we dat drempels soms ervaren worden zonder dat er hier een door de overheid opgelegde regel de oorzaak van is. Er kan dus ook (vereenvoudigde) communicatie over het bestaande regelgevende kader volgen om functionele samenwerkingen te faciliteren.

De scope van deze oefening is breed. Er kunnen erg veel kleine en grotere drempels opduiken. We pakken er zo veel mogelijk aan, en laten de to-do lijst afhangen van de drempels waar jeugdhulpaanbieders op botsen in de loop van de uitvoering van deze oproep.

Deze oefening wordt opgenomen door een projectgroep, samengesteld uit beleidsmedewerkers van de verschillende sectoren (VAPH, Opgroeien en Zorg & Gezondheid – met bilaterale contacten met de FOD Volksgezondheid). De projectgroep startte begin 2021 om al aan een aantal gekende drempels te werken. Het project wordt ook ingeschreven in de eerste vereenvoudigingsagenda en levert zo een bijdrage aan de ambitie die de Vlaamse regering ook in het relanceplan opnam rond administratieve vereenvoudiging.

2.4 Opvolging en monitoring

Ook de samenleving heeft recht op feedback over wat we doen en hoe het loopt. We starten ook de dialoog over hoe we de impact van wat we doen zinvol kunnen meten en vertalen in een heldere en transparante maatschappelijke verantwoording

In dit project zetten we samen de lijnen uit om op te volgen wat de impact is van dit project, in een heldere en eenvoudige structuur. Dit zal voor de 'ideale werelden' gebeuren in een

regionale stuurgroep, die ondersteund wordt door een procesondersteuner en opgevolgd wordt met wetenschappelijk onderzoek.

Doorheen het project is het belangrijk dat de projectgroep die de drempels aanpakt mee kan volgen wat de concrete plannen zijn en welke regelgeving daarvoor moet worden bijgestuurd.

Het is ook belangrijk dat er genoeg terugkoppeling gebeurt naar de andere lerende netwerken over de voortgang van het project, zowel vanuit de 'ideale werelden' als vanuit de ambtelijke projectgroep.

Daarnaast wordt over de voortgang van het project ook teruggekoppeld aan een ruimere groep stakeholders, o.a. aan de leden van het Raadgevend Comité van het agentschap Opgroeien en aan het kabinet van de Minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.

2.5 Contact

De scope van deze oproep is ruim, dus het is logisch dat er verschillende vragen kunnen opduiken vanuit het perspectief van specifieke partners of van andere ontwikkelingen in de jeugdhulp. In bijlage bij deze oproep doen we al een poging om dit project vanuit verschillende partners en ontwikkelingen bijkomend te duiden.

Zijn er nog vragen naar verduidelijking of bijkomende toelichting, geef dan een seintje via idealewereld@opgroeien.be. We gaan graag verder in overleg bij de verder uitwerking van deze oproep. Antwoorden op vragen die voor iedereen relevant kunnen zijn, delen we met alle kandidaten.

Ook de reacties op de vragen in 2.1 en 2.2 zijn welkom via mail aan idealewereld@opgroeien.be

Bijlage: positionering t.o.v. andere ontwikkelingen

Deze oproep focust op de residentiële jeugdhulp met de bedoeling om meer ontwikkelingskansen te creëren voor kinderen en jongeren, zelfs wanneer de minderjarige en/of de begeleiding begint af te haken. Alle vormen van jeugdhulp hebben echter dezelfde bedoeling om ontwikkelingskansen te creëren en verschillende andere instrumenten/veranderingen in de jeugdhulp vertrekken vanuit dezelfde bedoeling. We zetten de belangrijkste evoluties en perspectieven op een rij om de linken met deze oproep te verduidelijken.

1 Bestaande projecten en initiatieven rond dit thema

Dit thema staat al een tijdje hoog op de agenda en heeft al in verschillende regio's geleid tot lokale projecten en pogingen om hier aan te verhelpen. Het is expliciet de bedoeling om op dergelijke initiatieven verder te bouwen:

- De afspraken met betrekking tot het reflectieproces zijn regionaal in te vullen, net om rekening te kunnen houden met de lokale ontwikkelingen die hier al op inspelen. We voorzien procesondersteuning, maar als er regionaal al een geschikte ondersteuner beschikbaar is, hoeft dit natuurlijk niet
- De 'ideale wereld' is geen initiatief "naast" die bestaande initiatieven, maar is een manier om (een) lokaal bestaande project(en) met dezelfde bedoeling te verdiepen en te verbreden. In de selectiegesprekken hebben we expliciet aandacht voor de bestaande lokale dynamieken en hoe die zich zullen vertalen naar de ideale wereld.

2 1G1P & basisvoorzieningen

Een belangrijk initiatief met betrekking tot gedeelde verantwoordelijkheid is de ontwikkeling van de samenwerkingsverbanden 1G1P in de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Deze oproep heeft de residentiële jeugdhulp als focus, en dus hoofdzakelijk de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpaanbieders, maar vertrekt wel van dezelfde visie. Ook deze oproep zet in op het doorbreken van het doorverwijsmodel in de klassieke jeugdhulp en op een netwerkaanpak waarin kinderen, jongeren en hun gezin zelf de regie houden en waarin expertises op maat verknoopt worden. Daarom is het uitermate belangrijk dat de ideale wereld afgestemd wordt met 1G1P:

- Omdat de meeste (zo niet alle) NRTJ-partners ook een RTJ-aanbod hebben dat al deel uitmaakt van 1G1P en we dus ook op deze ervaringen met netwerking moeten verder bouwen
- Omdat 1G1P ook als opdracht heeft om de schakel te zijn naar de gespecialiseerde hulp
- Omdat specialistische hulpverlening de meer laagdrempelige hulpverlening en maatschappelijke dienstverlening nodig heeft om kinderen en jongeren in residentiële trajecten een perspectief na de gespecialiseerde jeugdhulp te bieden. De bedoeling is om escalatie van hulp te vermijden en daarvoor hebben we expliciet de verbinding naar voor nodig zodat we voor oplossingen om ontwikkelingstrajecten te deblokken niet enkel naar specialistische hulp kijken – wat nu (vaak onbedoeld) de reflex is in de NRTJ.

Het is om deze redenen dat we de ideale wereld op hetzelfde regioniveau situeren als 1G1P. We hopen zo efficiëntiewinsten te boeken in netwerking en andere “normaliserende” invullingen in jeugdhulptrajecten aan te boren.

Het opzet van de ideale wereld lijkt overigens heel sterk op de visie en opzet van 1G1P. Je zou kunnen zeggen dat de “ideale wereld” het “verlengstuk van 1G1P voor de NRTJ” is/moet worden; en dat de ideale jeugdhulp in de toekomst er één is waar 1G1P en de “ideale wereld” perfect op elkaar inhaken. 1G1P wordt zo daadwerkelijk de motor voor verandering van de jeugdhulp.

We zijn ons tegelijkertijd bewust van de uitdagingen die het niveau van een werkingsgebied 1G1P met zich meebrengen in de meer gespecialiseerde zorg. Net omwille van de specialisatie bedienen veel NRTJ voorzieningen een grotere regio dan het werkingsgebied 1G1P waarin ze in gevestigd zijn, en zijn ook niet alle specialismen in elk werkingsgebied aanwezig/gevestigd. Hier zullen dus afspraken over gemaakt moeten worden met organisaties buiten het eigen werkingsgebied. Dit zal een belangrijk thema zijn bij de opvolging en monitoring van de ideale werelden.

3 Strategische oefening jeugdhulp

Verderbouwend op de bevindingen van het evaluatieonderzoek over het decreet integrale jeugdhulp buigen we ons de komende maanden ook over de toekomst van de jeugdhulp. Daarbij hanteren we een aantal leidende principes:

- Belang van het normaliseren van jeugdhulp
- Versterken van basisvoorzieningen om druk op gespecialiseerde jeugdhulp te verlagen
- Jeugdhulp (sub)lokaal verankeren
- 1G1P als verbinding tussen basisvoorzieningen en gespecialiseerde jeugdhulp
- Verbinding met de brede leefomgeving
- Regie bij kinderen, jongeren en gezinnen (oplossings- en krachtgericht werken)
- Gedeelde verantwoordelijkheid

We gaan na waar de jeugdhulp moet worden bijgestuurd op dat het deze principes beter in de praktijk kan brengen. Deze oproep, en zeker de ideale wereld, sluit sterk aan bij deze strategische oefening en gaat al aan de slag met deze principes in de praktijk van de gespecialiseerde residentiële jeugdhulp.

4 Kwaliteitsvolle diagnostiek

De verbeternota¹ had naast vormen van functionele samenwerking in de jeugdhulp ook veel aandacht voor diagnostische expertise. In blokkerende trajecten pleitte het rapport voor het inschakelen van diagnostiek om mee te analyseren wat de ontwikkeling blokkeert en van daaruit andere expertises te betrekken en handelingsplannen gericht bij te sturen.

¹ https://www.opgroeien.be/sites/default/files/cijfers-print-onderzoek/verbeternota_geblokkeerde_ontwikkelingstrajecten.pdf

We staan in Vlaanderen ook voor de opdracht om de versnipperde diagnostische expertise af te stemmen en de kwaliteit te verhogen. Hierrond loopt een specifiek project waarvan de geplande acties afgestemd zijn met deze oproep.

Het diagnostisch aanbod, en in het bijzonder de organisaties met diagnostiek als hoofdpoddracht, zijn dan ook gevat door deze oproep:

- De residentiële settings met een diagnostische opdracht staan evenzeer voor de reflectie-oefening over wat het voor hen betekent om niet los te laten. Maar tegelijkertijd kunnen ze andere residentiële settings bijstaan in het omgaan met kinderen en jongeren die hen uitdagen, zonder dat de betrokken minderjarige hiervoor van setting moet veranderen. Dit laatste geldt eveneens voor het mobiele/ambulante diagnostische aanbod zonder residentiële poot.
- Het diagnostisch aanbod maakt ook deel uit van de ideale wereld en staat in die werkingsgebieden bijkomend voor de opdracht hoe ze zich anders kunnen organiseren om proactief blokkades in ontwikkelingstrajecten op te sporen en samen met kinderen en jongeren en partners aanpassingen aan hulpverleningstrajecten, met zo weinig mogelijk breuken, te indiceren.

5 Beveiligend verblijf, GES+ en GI

De GES+ voorzieningen, gemeenschapsinstellingen en initiatieven met betrekking tot beveiligend verblijf behoren expliciet tot de scope van deze oproep. In het verleden was het antwoord op de probleemstelling van vastlopende begeleidingen doorgaans om in dit meer specifiek en intensiever aanbod te investeren. Deze organisaties hebben dus een belangrijke expertise opgebouwd in het werken met kinderen en jongeren met een vastgelopen jeugdhulptraject. Het nadeel van deze gespecialiseerde initiatieven, is tegelijkertijd dat je escalaties in trajecten onbedoeld mee in stand houdt, en dat het in meer gesloten of beveiligende settings ook een bijzondere uitdaging is om perspectief te creëren voor deze kinderen en jongeren. Daarom willen en moeten we de expertise van deze settings ook een andere plek durven geven in het jeugdhulplandschap. Voor de toekomstige initiatieven met betrekking tot beveiligend verblijf, zit dit overigens als uitgangspunt voor de inhoudelijke invulling van deze verblijfsvorm mee vervat in de visietekst.

Zowel de GES+-werkingen, gemeenschapsinstellingen en initiatieven voor beveiligend verblijf zijn dus wat betreft hun reguliere werking gevat om voor zichzelf het reflectieproces aan te gaan. Evenzeer spelen ze vanuit hun opdracht een belangrijke rol in de regio om met andere voorzieningen hun leerervaringen uit te wisselen.

In de ideale wereld zijn ze daarnaast een belangrijke partner om hun expertise proactief in te zetten in trajecten waar de ontwikkeling dreigt te blokkeren.

6 Netwerken geestelijke gezondheid en specifiek hulpprogramma outreach

Het is essentieel dat de expertise mbt geestelijke gezondheid van kinderen en jongeren betrokken wordt om aan de doelen van deze oproep te kunnen voldoen. De netwerken geestelijk gezondheidsbeleid voor kinderen en jongeren worden dus mee ingezet in de ideale wereld. Zeker van het programma outreach verwachten we dat dit aanbod integraal deel uitmaakt van de ideale wereld. Ook voor de reflectieprocessen is deze expertise relevant om mee leerervaringen te delen.

Dit geldt in het bijzonder voor de residentiële psychiatrie, die mee een schakel is in de escalatie van specialistische hulpverlening, en dus gevraagd wordt zich mee in te schrijven in de reflectie- en netwerkcoëfening.

7 Persoonsvolgende financiering in de VAPH-sector

Het is nog altijd de bedoeling om PVF in te voeren in de VAPH-sector. Qua visie liggen de uitgangspunten van PVF dicht bij deze oproep – met name regie in handen van het netwerk en beweging naar inclusie/perspectief in de samenleving. Persoonsvolgende budgetten bieden ook mogelijkheden om creatieve trajecten uit te bouwen.

Bij de uitrol van PVF hebben we sowieso veel aandacht voor aansluiting op en samenwerking met andere jeugdhulpactoren. Het nieuwe financieringssysteem mag de samenwerking niet moeilijker maken, integendeel. We zoeken naar sleutels om dit te vergemakkelijken.

Dit neemt niet weg dat we ons bewust zijn van de impact van deze verandering op de MFC's die zich tegelijkertijd tot deze oproep moeten verhouden.

8 Regionale medewerkers van Opgroeien – jeugdhulp

De verschillende regionale medewerkers van Opgroeien hebben een specifieke en complementaire expertise opgebouwd in kracht- en oplossingsgericht werken, in het opvolgen van complexe (moeilijk lopende) hulpverleningstrajecten, en in het stimuleren van samenwerking in de regio. Die expertise brengen ze in bij het realiseren van deze oproep:

- In de lerende netwerken brengen ze hun blik mee binnen en zoeken samen met de partners hoe ze leeracties kunnen faciliteren.
- Consulanten en medewerkers van ACT maken elk vanuit hun reguliere opdracht van het opvolgen van (moeilijk lopende) trajecten zeker mee deel uit van de ideale wereld. Binnen die netwerken gaan ze samen met de andere partners op zoek welke andere invulling ze aan hun rol kunnen geven om vorm te geven aan een residentiële jeugdhulp met gedeelde verantwoordelijkheid als uitgangspunt.
- Met betrekking tot de administratieve drempels komen de processen en procedures van deze diensten ook in beeld, en streven we daar naar een vereenvoudiging.
- Bij het vormgeven en implementeren van het netwerk kan beroep gedaan worden op de faciliterende rol van het IROJ.

9 Diensten voor pleegzorg

Pleegzorg is de eerste te overwegen optie bij uithuisplaatsing. Veel kinderen en jongeren die niet thuis kunnen verblijven, komen dus terecht in een pleeggezin – zowel bij het begin van een traject, als ter aanvulling van een residentieel traject, als naderhand, na verblijf in een residentiële voorziening.

Vanuit hun rol en expertise heeft bijgevolg ook pleegzorg een rol te spelen in de ideale wereld en de denkoefening. Een pleeggezin kan het perspectief na verblijf in de residentiële jeugdhulp zijn, maar tegelijkertijd moeten we in de ideale wereld ook vaker kunnen vermijden dat een pleegplaatsing fout loopt en een residentieel plaatsing daar op volgt. Het is daarvoor belangrijk om snel genoeg pleegzorg in het traject te betrekken zodat eventueel ook meer ondersteunende vormen van pleegzorg al in beeld komen en/of desgevallend kort op de bal toegewerkt kan worden naar een stabiele pleegzorgsituatie.

10 Innovatie in de residentiële zorg

Ook aan andere aspecten van de residentiële zorg wordt gewerkt en lopen er verschillende innovatieve initiatieven. Denk maar aan de aandacht voor positief leefklimaat, partners in parenting, acties rond dagbesteding, de ontwikkeling van kleinschalige alternatieve verblijfsvormen, etc. Ook hier waken we over de gelijke visie, en houden we bij de selectie rekening met spreiding van initiatieven.

11 IPH-middelen & intersectorale zorgnetwerken

De IPH-middelen en de intersectorale zorgnetwerken zijn instrumenten om intersectorale samenwerking te faciliteren, en hebben in die zin ook een gelijkaardige bedoeling als deze oproep. We zien echter dat deze instrumenten vaak laat in trajecten worden ingezet. De intersectorale zorgnetwerken hebben dat element van 'last resort' inherent in hun regelgevend kader.

De ambitie van deze oproep is om pro-actiever die vormen van de samenwerking en het verknopen van expertise te faciliteren. Op lange termijn moeten we de budgetten hiervoor dan ook kunnen herinzetten, vroeger in hulpverleningstrajecten, al zal er altijd een restgroep zijn waarvoor de proactieve aanpak onvoldoende oplevert. Op korte termijn zullen de IPH-middelen en de intersectorale zorgnetwerken blijven bestaan in het huidige kader, maar vragen we wel aan de partners die actief zijn in de intersectorale zorgnetwerken om hun ervaringen met netwerking mee te nemen in de ideale wereld en het reflectieproces. Op voorwaarde dat er geen lopende trajecten plots onderbroken worden, mag de oefening van de ideale wereld ook al andere invullingen voorstellen voor het IPH- en IZN-budget.

12 Andere netwerkingsopdrachten

We lanceerden en ondersteunen vanuit de overheid verschillende opdrachten en opportuniteiten om netwerken te vormen rond specifieke thema's. Deze oproep komt daar nog eens bij. We zijn ons bewust van de extra werkdruk die dit met zich mee brengt, maar zien tegelijkertijd dat we niet anders kunnen dan rond dit thema vooruitgang boeken, en dat de netwerkaanpak hier de enige weg vooruit is. Als we de focus van deze oproep, specifiek voor de ideale wereld, vasthouden, komen de kernpartners voor de andere dan hierboven al vermelde netwerkopdrachten minder in beeld.

Ondanks de andere specifieke inhoudelijke focus, vertrekken de verschillende netwerken wel van een gelijkaardig uitgangspunt dat de afstemming in de realiteit moet faciliteren. We denken in het bijzonder nog aan:

- Netwerken Zorggarantie jonge kinderen die voor jonge kinderen waar uithuisplaatsing dreigt of geïndiceerd is zoeken naar innovatieve manieren om via het gebruik maken van mogelijkheden in de context en/of het realiseren van een positief leefgroepklimaat meer in te spelen op de ontwikkelingsnoden van jonge kinderen.
- A Way Home coalities die regionaal acties ontwikkelen om dak- en thuisloosheid bij jongvolwassenen te voorkomen en te beëindigen.
- Lerende netwerken jeugdhulp-onderwijs voor kwetsbare doelgroepen die dreigen uit te vallen op school of die reeds uitgevallen zijn.

We willen bij de selectie ook rekening houden met spreiding van de verschillende initiatieven over Vlaanderen om ook op die manier de werklast te verdelen over het volledige aanbod. We willen onder andere met deze oproep zoeken naar hoe we anders kunnen werken in plaats van bijkomende dingen naast het aanbod te zetten.